

دبیرستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان علوم و فناوری‌های گیاهان دارویی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» خبر داد

تولید ۱۰ محصول دارویی از پایان نامه‌های دانشجویی

«فرهیختگان» نخستین سند رسمی وزارت علوم درباره استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی را بررسی کرد

پژوهش با هوش مصنوعی در چهارچوب ۶+۶

فرهیختگان

دانشگاه
شنبه ۱۵ آذر ۱۴۰۴ | شماره ۴۵۲۴ | WWW.FDN.IR

صدور کارنمای پنجم با ۸۸ زیرشاخص

برترین واحدهای فرهنگی دانشگاه آزاد معرفی شدند

گفت‌وگوی «فرهیختگان»

با رئیس واحد آیت الله آملی دانشگاه آزاد
که هفته گذشته میزبان دو رویداد مهم بود

صنایع مهمان ویژه کنگره علوم غذایی شدند

«فرهیختگان» نخستین سند رسمی وزارت علوم درباره استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی را بررسی کرد

پژوهش با هوش مصنوعی در چهارچوب ۶+۶

ارجاع به ابزارهای هوش مصنوعی را مرور کرده است.

AI، شفافیت و چالش اعتماد علمی

رعایت اصول اخلاقی در بهره‌گیری از هوش مصنوعی در پژوهش، تنها یک وظیفه حرفه‌ای نیست، بلکه بنیانی اساسی برای پاسداری از صداقت علمی و جلب اعتماد جامعه به شمار می‌آید. از این رو، نویسندگان این راهنما تأکید دارند در روزگاری که فناوری‌های نوین با شتابی بی‌وقفه به عرصه‌های علمی راه یافته‌اند، هرگونه استفاده نادرست یا غیرشفاف از این ابزارها می‌تواند حقیقت را مخدوش سازد و دانشی غیرقابل اعتماد پدید آورد. بنابراین آن‌ها بهره‌گیری از هوش مصنوعی را همواره با صداقت و امانت‌داری علمی لازم دانسته تا از جعل، تحریف یا سرقت علمی جلوگیری شود. شفافیت نیز به‌عنوان ضرورتی انکارناپذیر مطرح شده است. بنابراین پژوهشگران باید ابزارهای مورد استفاده و شیوه‌های کنترل خروجی انسانی را به‌طور روشن بیان کنند؛ چراکه مسئولیت صحت و اصالت آثار علمی همچنان بر دوش آنان است و هیچ اثری نمی‌تواند جایگاه پژوهشگر را به‌عنوان پدیدآورنده اثر از میان بردارد. افزون بر این، موضوع حفظ حقوق خصوصی و امنیت داده‌ها نیز اهمیت ویژه‌ای دارد و بر اساس این راهنما پژوهشگران موظف‌اند نسبت به سیاست‌های مالکیت داده و نحوه پردازش اطلاعات آگاهی کامل داشته باشند و از واردکردن داده‌های حساس به سرویس‌های عمومی و آنلاین پرهیز کنند.

۶ نکته که در پژوهش‌ها باید به آن توجه کرد

گسترش روزافزون فناوری‌های نوین، هوش مصنوعی را به یکی از ابزارهای تأثیرگذار در عرصه پژوهش‌های علمی تبدیل کرده که توانسته است بسیاری از فرایندهای پیچیده تحقیقاتی را تسهیل کند و پژوهشگران را در دستیابی به نتایج دقیق‌تر و سریع‌تر یاری رساند. بر اساس این راهنما حدود استفاده از هوش مصنوعی تنها در ۶ مورد مجاز و قابل قبول خواهد بود.

۱ ویرایش و بهبود زبانی متون: این بخش شامل

بازنویسی، ویرایش و ترجمه متون علمی با کمک

ابزارهای هوشمند، مانند ترجمه ماشینی یا اصلاح زبان، می‌تواند به ارتقای کیفیت نگارش کمک کند؛ البته این فرایند باید تحت نظارت مستقیم مؤلف صورت گیرد تا صحت و دقت علمی متن‌ها حفظ شود.

۲ ایده‌پردازی و طرح‌ریزی: هوش مصنوعی

می‌تواند در خلق ایده‌های اولیه، سازمان‌دهی جلسات طوفان فکری و تدوین چهارچوب کلی طرح‌های پژوهشی نقش یاری‌دهنده‌ای داشته باشد. ضمن اینکه باید جایگاه اصلی پژوهشگر به‌عنوان صاحب اندیشه و تصمیم‌گیرنده نهایی محفوظ شود.

۳ مرور و تحلیل منابع علمی: یکی از کاربردهای

ارزشمند هوش مصنوعی، توانایی آن در خلاصه‌سازی مقالات، بررسی حجم گسترده‌ای از داده‌ها و کمک به شناسایی مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش است. این امر موجب صرفه‌جویی در زمان و تمرکز بیشتر پژوهشگر بر بخش‌های کلیدی می‌شود.

۴ پشتیبانی از نگارش فنی: ابزارهای هوشمند

می‌توانند پیش‌نویس کدهای ساده، نمودارها یا جداول کمکی را تولید کنند تا روند پژوهش تسریع شود. با این حال، تأیید و ویرایش نهایی این خروجی‌ها باید توسط پژوهشگر یا متخصص انسانی انجام گیرد تا دقت و اعتبار علمی تضمین شود.

۵ تولید متن و تصویر یا نمودار: هوش مصنوعی

می‌تواند تصاویر، نمودارها و اشکال گرافیکی را براساس بیان بهتر مفاهیم علمی تولید کند؛ اما نکته حائز اهمیت در این موارد این بوده که نام منبع، ابزار نسخه و تاریخ استفاده هم ذکر شود تا مخاطب هم از نحوه تولید محتوا آگاه شود.

۶ تحلیل داده و کدنویسی: به کار گرفتن

الگوریتم‌ها و ابزارهای هوش مصنوعی در تحلیل داده‌های پژوهشی یا تسهیل فرایند کدنویسی می‌تواند سرعت و دقت پژوهش را افزایش دهد؛ اما با این وجود پژوهشگر موظف است روش استفاده را به‌صورت کامل توضیح دهد تا اعتبار نتایج و کدهای تولید شده را مشخصاً بررسی و تأیید کند.

۶ هشدار برای استفاده‌های غیرمجاز از هوش مصنوعی

هوش مصنوعی همانند هر ابزار علمی دیگر، در کنار مزایای گسترده‌ای که برای ارتقای کیفیت و سرعت پژوهش‌ها فراهم می‌آورد، دارای محدودیت‌هایی است که رعایت آن‌ها برای پاسداری از صداقت علمی و جلوگیری از خدشه‌دار شدن اعتبار پژوهش‌ها ضرورتی انکارناپذیر به شمار می‌آید. بنابراین طبق چهارچوب‌های راهنمای وزارت علوم استفاده از هوش مصنوعی در موارد زیر غیرمجاز است.

۱ تولید داده‌ها و نتایج ساختگی: ایجاد تصاویر،

نمودارها یا مقالات جعلی، دست‌کاری داده‌ها و جعل نتایج آزمایشی یا پژوهشی با کمک هوش مصنوعی

به‌طور مطلق غیرمجاز است.، درحالی‌که تولید داده‌های مصنوعی برای اهداف آموزشی یا شبیه‌سازی در فرایندهای پژوهشی تنها در صورتی قابل قبول خواهد بود که روش و هدف آن حتماً ذکر شود.

۲ جعل و تحریف منابع: ساخت منابع جعلی،

ایجاد ارجاعات غیر واقعی، تغییر نادرست متون علمی یا ادعای مطالعات و داده‌های ساختگی با استفاده از هوش مصنوعی ممنوع بوده و نقض آشکار اصول اخلاق پژوهشی محسوب می‌شود.

۳ جایگزینی کامل مسئولیت پژوهش: سپردن

نگارش کامل پیش‌نویس مقاله یا انجام تمامی مراحل پژوهش به هوش مصنوعی، بدون بازنگری و اصلاح دقیق توسط پژوهشگر انسانی، مجاز نیست. بنابراین نقش اصلی پژوهشگر در هدایت، ارزیابی و تأیید نتایج باید همواره حفظ شود.

۴ سوءاستفاده آموزشی: استفاده پنهانی از

ابزارهای هوش مصنوعی برای انجام تکالیف درسی یا پروژه‌های دانشجویی، بدون اطلاع و تأیید استاد، غیرمجاز بوده و به‌عنوان تخلف آموزشی محسوب می‌شود.

۵ نقض حقوق مالکیت فکری: تولید محتوای

خلاقانه توسط هوش مصنوعی و معرفی آن به‌عنوان اثر انسانی، بدون ذکر منبع یا میزان مشارکت انسانی ممنوع است.

۶ تولید محتوای بازنویسی شده از آثار دیگران

بدون ارجاع مناسب: بازنویسی یا تغییر واژگان و ساختار آثار علمی دیگران، بدون ذکر منبع و ارجاع صحیح، حتی اگر متن تغییر یافته باشد، غیرمجاز است و نقض اصول اخلاقی پژوهش به شمار می‌آید.

لزوم معرفی نقش هوش مصنوعی در منابع پژوهش

اگر چه در خصوص میزان بازدارندگی و نحوه اجرای این آیین‌نامه اطلاعات خاصی در دسترس نبوده و مشخص نیست که سرپیچی از آن برای اساتید چه عاقبتی در پی خواهد داشت؛ اما در هر صورت در این راهنما به پژوهشگران تکلیف شده است که ابزارهای مورد استفاده خود در پژوهش‌ها را به‌صورت کامل معرفی کنند. به عبارتی، پژوهشگران و دانشجویان موظف‌اند در مواردی که از هوش مصنوعی برای نگارش متن، تحلیل داده، ترجمه یا پیشنهاددهی علمی استفاده می‌کنند، نوع ابزار، عملکرد و میزان تأثیر آن را به‌طور صریح و مستند ذکر کنند؛ زیرا این امر موجب اعتبارسنجی خروجی پژوهشگر خواهد شد. ضمن اینکه برخی از ناشران علمی معتبر تأکید دارند هوش مصنوعی صلاحیت اخلاقی و حقوقی برای نویسندگی است. بنابراین نباید به‌عنوان نویسنده ذکر شود و صرفاً باید نقش آن در فرایند پژوهش یا نگارش گزارش شود.

صدور کارنمای پنجم با ۸۸ زیرشاخص

برترین واحدهای فرهنگی دانشگاه آزاد معرفی شدند

صدور کارنما در راستای

ارتقای کیفیت مدیریت فرهنگ

فرزاد جهان‌بین معاون فرهنگی و دانشجویی دانشگاه آزاد معتقد است این ارزیابی که در راستای ارتقای کیفیت مدیریت فرهنگ و نیز ایجاد سازوکاری منظم برای ارائه بازخورد به واحدها صورت پذیرفته، سندی مهم در راستای تحقق اهداف کلان فرهنگی دانشگاه محسوب می‌شود.

او می‌گوید: «این کارنما دقیقاً بر پایه این فلسفه طراحی شده تا با ارائه تصویری واقع‌نگرانه از عملکرد، مسیر حرکت به سمت تعالی فرهنگی را روشن و هموار سازد و رتبه هر واحد، تصویری از موقعیت کنونی آن است که می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی برای چشمی رو به جلو باشد.»

آغاز گفت‌وگای جدید

در معاونت فرهنگی

معاون فرهنگی و دانشجویی دانشگاه آزاد صدور پنجمین کارنما را سرآغاز گفت‌وگای جدیدی در مدیریت فرهنگی دانشگاه معرفی کرده و از واحدهای دانشگاهی خواسته تا با تحلیل نتایج و با نگاهی راهبردی، نقاط قوت را تقویت و حوزه‌های بهبود را شناسایی، از تجربیات موفق واحدهای برتر به عنوان الگو و راهنما استفاده کرده و برای نیازهای واقعی دانشجویان و تأثیرگذاری پایدار برنامه‌ریزی کنند. جهان‌بین ایجاد شبکه‌ای برای تسهیم تجربیات و بهترین اقدامات بین واحدها را اقدام بعدی معاونت اعلام کرده و تأکید کرده که ارزیابی پنجم، گامی بلند در مسیر شفافیت، پاسخگویی و یادگیری سازمانی در عرصه فرهنگ دانشگاهی است. معاون فرهنگی دانشگاه آزاد اظهار امیدواری کرده که این فرایند، موجب انگیزه‌بخشی بیشتر، هم‌افزایی گسترده و در نهایت، خلق محیطی پویا، امیدبخش و اثرگذار برای همه اعضای خانواده بزرگ دانشگاه آزاد اسلامی شود.

برترین واحدهای دانشگاه آزاد براساس ارزیابی عملکرد فرهنگی (کارنمای پنجم)				
ردیف	سطح ویژه	سطح یک	سطح دو	سطح سه
۱	اصفهان	مرودشت	کهنوج	حاجی‌آباد
۲	کرج	کاشان	شیروان	بندرگناه
۳	کرمانشاه	زنجان	کاشمر	بستان‌آباد
۴	تبریز	یچونود	اصدیه	لنگرود
۵	رشت	فیروزآباد	نور	آشتیان

ابوالفضل مظاهری

دبیر گروه دانشگاه